

MOŠČANSKA SKUPNOST

GLASILO OBČINSKEGA ODBORA SZDL MOSTE

LETO I.

OKTOBER 1960

ŠT. 2

Odkrili smo spomenik Vidi Pregarčevi

Spomenik Vidi Pregarčevi
na dvorišču Saturnusa

Dne 31. avgusta je delovni kolektiv tovarne Saturnus v Ljubljani odkril na tovarniškem dvorišču doprsni kip Vide Pregarčeve, ki je tam pred osemnajstimi leti častno darovala svoje mlado življenje. Bila je aktivistka OF in članica KP. Svoje mlado življenje je dala za velike ideale 31. avgusta 1942.

Vida je bila vneta pobornica za pravice delovnega ljudstva v Slovenskem primorju, kjer so ji fašisti kakor vsej mladini skušali vcepiti strup fašizma. Toda v njej je rasel odpor od dne do dne bolj. Vida se je razvila v odločno in zavedno aktivistko v boju proti fašizmu.

Ko je morala zapustiti Slovensko primorje, kjer jo je fašistična drha preganjala, je v Ljubljani neutrudno in zagrizeno delovala za osvoboditev zatiranih bratov in sester onstran krivično začrtanih meja.

Vida se je zaposlila v tovarni Saturnus. Z njo vred je prišel med napredno delavstvo Saturnusa še večji pogum in utrdila se mu je volja, da vztraja v boju proti okupatorju ter izdajalcem. Vida se je pokazala v vseh trenutkih kot prekaljena in izkušena borka. Nikdar ni omagala. Za svoje neutrudno delo je bila teden dni pred svojo smrtjo sprejeta v KPJ. Tistega dne, ko so jo sprejeli, je bil pri Saturnusu velik praznik, ki so ga bili veselili vsi napredni delavci v tovarni.

Toda italijanski fašisti so Vido nenehno iskali in jo 31. avgusta 1942 s pomočjo brezvestne izdajalke izsledili. Takoj so jo začeli zasiljevat in mučiti. Vida pa bi ne bila Vida, če bi karkoli izdala sovražniku. Iz njenih ust pa ni bilo niti tožbe in ni pokazala, kako trpi med strašnim mučenjem.

Zvečer tistega dne so jo na dvorišču privezali na stol in jo dvaindvajsetletno ustrelili pred očmi delovnega kolektiva. Vida je padla kot heroj. Njena velika žrtev je bila zgled, kako se je treba žrtvovati za načela, za svobodo delovnega ljudstva. Vida ni padla zaman. Tudi njena žrtev je bila prispevek, da se je rodila svoboda naših narodov.

Delovni kolektiv Saturnusa vsako leto na dan smrti Vide Pregarčeve počasti spomin svoje nekdanje sodelavke. Letos pa, ko razen drugih uspehov proslavlja tudi desetletnico delavskega upravljanja, je odkril doprsni kip Vidi in s tem ponovno dokazal, da ne bo nikdar pozabil Vide, ki nam bo ostala zmeraj svetel zgled borke in sodelavke.

Pavla Erjavec

Varčevanje za graditev novih stanovanj

Mestna hranilnica ljubljanska in stanovanjski sklad moščanske občine pripravljata pravila o varčevanju za graditev stanovanj

Zakon o financ. stanovanj, graditve računa s posameznimi državljani kot soudeleženci pri financiranju njihovih stanovanj. Naša skupna naloga pa je, zbrati kar največ sredstev posameznikov in jih koristno ter hitro uporabiti za graditev stanovanj. Poglavitno načelo bi naj bilo, da bi hranilnice imele le varčevalno službo, vse drugo delo pri stanovanjski graditvi pa bi naj prepuščale občinskim skladom in njihovim organizacijam. Vendar pa hranilnice morajo imeti pogodbeno jamstvo, da bodo vse pogodbe z varčevalci ob pravem času izpolnjene.

Način varčevanja je zamišljen takole:

Komunalne hranilnice sprejemajo vloge za graditev stanovanj od zasebnih varčevalcev. Varčevanje je bodisi srednjeročno, ki traja osem let in pol, bodisi kratkoročno, a le izjemoma, tako da bi najkrajši naložbeni čas trajal tri leta in pol. Sklepal pa bi tudi dolgoročne pogodbe. Te bi prišle v poštev predvsem za starše, ki bi hoteli svojim otrokom zavarovati stanovanje. Takšno varčevanje bi trajalo približno štirinajst let, vendar bi bilo lahko tudi daljše, tedaj pa ob ugodnejših pogojih.

Z vlagatelji bi sklepali hranilne pogodbe. Pri vseh varčevalnih pogodbah, ko bi varčevalec želel tudi posojilo iz občinskih skladov, bi uprava sklada podpisala varčeval-

no pogodbo. Hranilnice bi dajale le dopolnilna posojila, medtem ko bi prvoznamovana posojila varčevalci dobivali od občinskih skladov. Pogodbeno vsoto bi določili ob sklenitvi pogodbe. Odvisna bi bila od velikosti in cene zgradbe ali stanovanja, kakršnega bi varčevalec želel dobiti. Pogodbo bi sklenili na polovično investicijsko vsoto, določeno za tisto stanovanje, ali na vsoto, ki bi bila potrebna dodatno k običajnemu kreditu stanovanjskega sklada. Za stanovanja v blokih bi bilo razmerje deležev prispevkov naslednje: četrtna varčevalec, četrtina hranilnica in polovica občinski sklad. V krajih, kjer bodo uprave skladov določile manjše prispevke, bo ostanek razdeljen tako, da bosta varčevalec in hranilnica prispevala vsak polovico. Takšno razmerje prispevkov bi bilo določeno tudi pri čisto zasebnih zgradbah in raznih prezidavah, asanacijah in drugih zidavah, za katere uprave občinskih skladov ne dajejo posojil.

Pogodbenik bi mogel pogodbo vsak čas odpovedati, izplačilo odpovedane vloge pa bi sledilo v dvanajstih mesecih. Hranilnica pa bi ne mogla sklenjene pogodbe odpovedati dokler bi varčevalec, pogodbenik, izpolnjeval svoje obveznosti. Pogodbenik bi lahko svojo pogodbo v sporazumu s hranilnico prenesel na drugo osebo, ki bi prevzela pravice in obveznosti po pogodbi.

Ko bi pogodbenik (varčevalec) izpolnil svoje, po pogodbi določene obveznosti, bi si pridobil pravico do posojila. Najpozneje v šestih mesecih po izpolnitvi obveznosti bi dobil po pogodbi določeno vsoto denarja. Za posojilo bi moral predložiti potrebno jamstvo. Za posojila posameznikov bi hranilnice izplačevale skupnim investitorjem situacije na podlagi posebnih pogodb, ki bi jih sklenile z varčevalci. Posojila bi dodeljevali po vrstnem redu in številkah hranilnih vlog ter glede na izpolnitev obveznosti. Nobena druga prednost bi ne mogla biti upoštevana. Dodeljevali bi jih trikrat na leto — 1. febr., 1. jun. in 1. oktobra.

Pri srednjeročnem (osem let in pol) varčevanju bi trajalo odplačilo posojila okrog devet let, pri kratkoročnem približno pet let in pol, pri dolgoročnem pa bi varčevanje trajalo okrog 16 let.

Pri srednjeročnem varčevanju bi moral vlagatelj vplačati obvezne vloge tako, da bi prišlo na vsakih 1000 dinarjev pogodbene vsote 4,5 dinarja; odplačevanje posojila bi moral varčevalec ob sklenitvi pogodbe položiti 30 % pogodbene vsote in nadalje vlagati po 5,5 dinarjev na 1000 dinarjev pogodbene vsote. Odplačilo posojila bi pa znašalo 8,5 dinarjev na 1000 dinarjev pogodbene vsote. Za dolgoročne mesečne obvezne vloge bi varčevalec vplačeval po 2 dinarja na 1000 dinarjev pogodbene vsote, kredit pa bi od-

plačeval s 4 din na 100 din pogodbene vsote.

Obresti bi bile 2 % za vloge, za posojila pa 4 %. Obresti bi bile v obveznih vlogah in odplačilih že vračunane. Le za dolgoročne naložbe bi obresti znašale 2,5 %.

Če bi obvezni mesečni obrok ne bil poravnal v desetih dneh, bi pravica do obveznosti posojila mirovala. Hranilnica bi pa mogla v upravičenih primerih dovoliti odgodev vplačila.

Hranilnica bi jamčila, da bo vlagatelj dobil posojilo, ko bo začel graditi v bloku s skupnim investitorjem, in da bo varčevalcu priskrbel potrebni kredit iz občinskih skladov. Dalje bi jamčila, da ob stanovanju v bloku končano v običajnem času. Vlagatelj, poznejši dolжник, pa bi moral podpisati izjavo, da prepusti hranilnici stanovanjsko pravico toliko časa, dokler stanovanje ne bo plačano, in da stanuje v njem kot nezaščiten podnajemnik, ki se bo brez ugovora preselil v vsak zasilni prostor, brž ko bi nehal plačevati svoje obveznosti. Priskrbeti bi moral nekaj kreditno sposobnih porokov za dodeljeno posojilo. Pri zasebnih hišah bi se hranilnica tudi vknjižila takoj za vknjižbo kreditnega sklada. Zasebne hiše bi morale biti zavarovane za svo vrednost proti požaru, polica pa bi morale biti vinkulirane v korist hranilnice.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Varčevanje za gradnjo novih stanovanj

(Nadaljevanje s 1. strani)

Uprava stanovanjskega sklada predlaga, naj bi v varčevalno službo pristopili razen državljanov tudi gospodarske organizacije in zavodi z namenskim vlaganjem sredstev za nakup stanovanj ali s prispevki svojim članom za graditev stanovanj.

To je osnutek pravilnika o varčevanju za graditev stanovanj v naši občini. Uprava stanovanjskega sklada prosi državljane, da zavzamejo stališče o predlaganih načelih in načinu varčevanja ter odplačevanja. Svoje pripombe in predloge naj pošljejo Moščanski skupnosti.

Oglejmo si še nekaj primerov, kako bi bilo z varčevanjem za graditev stanovanja v vrednosti 3 milijonov din.

Ce bi bilo varčevanje srednjeročno, bi bilo razmerje financiranja 25:25:50. To se pravi, da bi po pogodbi s hranilnico vloga in posojilo znašala 1.500.000 din: vloga 750.000 in posojilo prav toliko. Prispevek iz občinskega sklada pa bi znašal poldrugi milijon dinarjev. Vloga bi se obrestovala z 2 % obrestmi, posojilo hranilnice s 4 % in posojilo občinskega sklada z 1 %. Pogodbena vsota bi bila v tem primeru 1.500.000 din in ker bi bilo treba na vsakih 1000 din te vsote na mesec vlagati po 4,5 din, bi mesečni prispevek znašal 6750 dinarjev ($4,5 \times 1500 = 6750$). V obdobju, ko bi bilo treba varčevati posojilo, in sicer v devetih letih, pa bi bilo treba odplačevati na vsakih 1000 dinarjev pogodbene vsote po 5,5 din, torej $5,5 \times 1500 = 8250$ din na mesec. Vračanje občinskemu skladu pa bi trajalo 30 let in obresti bi znašale 1 %.

V primeru kratkoročne naložbe ob enaki vrednosti stanovanja, to je 3 milijone din, bi bilo razmerje financiranja enako. Toda potreben bi bil depozit vlagatelja, to je 15 %, kar znaša 450.000 din. Depozit 10 % vloga vlagatelja (varčevalca) bi znašala polovico pogodbene vsote, to je 750.000 din, drugo polovico bi dala posojilnica, medtem ko bi posojilo sklada znašalo poldrugi milijon. Za posojilo bi bilo treba plačevati 4,5 % obresti. Vlagati bi bilo treba po 5,5 din na vsakih 1000 din pogodbene vsote, to je $5,5 \times 1500 = 8250$ din na mesec. Posojilo bi bilo treba odplačevati po 8,5 din na vsakih 1000 din pogodbene vsote, to je $8,5 \times 1500 = 12.750$ din. Vlaganje bi trajalo 32, odplačevanje pa 67 mesecev. Posojilo sklada pa bi bilo treba odplačevati prav tako kakor pri srednjeročnem varčevanju.

Končno bi bilo varčevanje za enako vredno stanovanje pri dolgoročnem varčevanju urejeno tako, da bi razmerje financiranja bilo določeno 20:30:50, kar pomeni, da bi vloga vlagatelja znašala le petino vrednosti stanovanja, to je 600 tisoč din, medtem ko bi posojilo znašalo 30 % ali 900.000 din, posojilo iz sklada pa bilo tudi v tem primeru 1.500.000 din. Vloga bi se obrestovala po 2,5 %, posojilne obresti pa bi bile 4 %. Tako bi bilo v primeru 15-letnega varčevanja. Na mesec bi bilo treba vlagati po 2 dinarja na 1000 din pogodbene vsote, torej $2 \times 1500 = 3000$ din. Posojilo pa bi bilo treba vračati po 4 din na 1000 din pogodbene vsote ($4 \times 1500 = 6000$ din), torej po 6000 dinarjev na mesec. Odplačevanje posojilnici bi trajalo okrog 16 let, skladu pa 40 let.

Mladinske delovne akcije

V povojnem razvoju naše mladinske organizacije je zlasti pomembna prostovoljna udeležba mladine pri velikih delih za zgraditev socialistične Jugoslavije. Mladinske delovne akcije so najzanimivejša manifestacija mladega rodu, ki s svojo voljo in močjo uresničuje načrte za naš gospodarski razvoj.

Ze nekaj let ugotavljamo, da so mladinske delovne akcije ena najpomembnejših dejavnosti naše mladine. To velja tudi za letošnje, ki so bile na splošno velikega vzgojnega pomena, pravi seminar za pridobivanje politično-organizacijskega znanja in hkrati šola samoupravljanja mladih. Delovne brigade so postale posebna oblika življenja naše mladine, v kateri je posrečeno združeno koristno s prijetnim.

Naleteli pa smo na razne težave, ko smo pritegovali zlasti delavsko mladino. Pri tej mladini je namreč treba urediti nadomeščanje osebnih dohodkov, ko so v brigadi. Razumljivo je, da ti mladi ljudje potre-

bujejo denar tudi tedaj, saj morajo plačevati stanovanje in imajo razne druge obveznosti. Zato bi bilo popolnoma neumestno zahtevati, naj se kratkomalo odpovedo za služku. V podjetjih pa je uvedeno nagrajevanje po učinku, tako da ni bilo tako lahko urediti, kako bi naj mladim delavcem zagotovili nadomestilo za zaslužek. V takšnih primerih pa je druga mladina s prostovoljnim delom prispevala za nadomestilo zaslužka. To je imelo tudi vzgojni pomen, ker se je med mladino vzbudila zavest, da na delovni akciji zastopa ves kolektiv.

Kljub vsem težavam in pomanjkljivostim je bila udeležba na letošnjih delovnih akcijah popolnoma zadovoljiva. Pri graditvi ceste bratstva in enotnosti je sodelovalo po dva meseca 36 mladine, v okrajni akciji v Horjulu pa 48.

Hkrati ob delu v mladinskih delovnih brigadah se v naši občini stalno razvija še ena oblika dela — popoldanske lokalne delovne akcije. Tako je moščanska mladina sodelovala pri graditvi Karlovške ceste

(40 udeležencev). Pri graditvi igrišča na Kodeljevem je mladina VI. gimnazije opravila nad 2000 delovnih ur. Pri graditvi manjših športnih naprav v kemični tovarni je mladina prispevala nad 400 delovnih ur, v tovarni Totra nad 500 ur, v kolinski tovarni, Indusu in aktivu v Smartnem ob Savi nad 1200 ur. Mladina aktivna SAP Pionir se je odlikovala pri urejanju igrišča TVD Partizan v Štepanji vasi. Opravili so nad 200 delovnih ur.

Vidimo, da je z mladinskimi delovnimi akcijami mogoče mnogo hitreje in ceneje urediti ali zgraditi nekatere nujno potrebne športne naprave, kar je izrednega pomena za razvoj športne dejavnosti.

Tudi prihodnje leto bomo ob izpolnjevanju vseh drugih obveznosti sodevali pri prostovoljnem delu, predvsem pri graditvi otroških igrišč, urejanju pionirskega avtomobilskega parka in pri raznih drugih komunalnih delih ter bomo tako pripomogli k uspešnejšemu in hitrejšemu družbenemu razvoju.

Sivo

Da, ti naši otroci...

Po novi bitumenski cesti za kemično tovarno sem zavil v Baydkovo cesto. Stevilka 18. Zvonec. Tovarišica Fani, mati štirih otrok, mi je odprla. Kup perila v prednji sobi je čakal, da ga odnese v pralnico.

— Da, zdaj smo v primernem stanovanju. Naša tovarna, Saturnus, je s svojimi sredstvi nazidala za nadstropje tudi otroški vrtec ob sosedni cesti. V njemu imajo predšolski otroci celodnevno oskrbo. Želeli bi bilo le, da bi imele družine z več otroki kak popust pri oskrbovalnici.

— Hodijo tudi vaš najmlajši v vrtec?

— Ne. Sicer sva z možem oba v službi, vendar izmenoma in tako lahko popaziva na otroke. Pa tudi starejša hči hodi že v sedmi razred osnovne šole in če je treba, priskoči na pomoč.

Najmlajši je prikobacal iz spalnice:

— Kdo pa si ti tovariš?

— Tako je radoveden, vse hoče vedeti! Pa izbirčen! V tovarni lahko dobimo poceni kosilo, pa kaj, ko mi ne je!

— Ko pa je toliko popra in paprike in sploh saj ti dobro kuhaš! — je pripomnila najstarejša. Resno gleda, trinajst let ji je in ker ji gre dobro v šoli, bo nadaljevala na srednji in morda še nadalje...

A knjige, zvezki... Dobro bi bilo, da bi šole sporočile že ob koncu šolskega leta, katere knjige bodo potrebne in koliko zvezkov bomo približno potrebovali. Vsaj za nekatere razrede. Prehudo je, če moraš pri več otrocih naenkrat tako globoko poseči v žep.

— Ti loviš! sta naju prevpila mlajša dva.

— Da, igrišče imamo tam ob železnici. Toda vmes je glavna cesta in na nji živahen promet. Nedavno je avto podrl otroka, ki je hitel proti igrišču. Jutri se kaj takega zgodi tudi mojemu otroku. Končno pa so vsi otroci naši.

Naši otroci — mi je odmevala cesta, ko sem zavil proti občini.

Naletel sem na tovarišico Jagrovo.

— Da, ob dveh se dobiva tu!

— Tri otroke imam, vsi hodijo v šolo.

— In zmorete vse delo z njimi sami?

— Ne, sama bi kaj malo opravila. Sicer naredim marsikaj, pomaga pa mi hišna pomočnica. Vendar bi bilo mogoče to zadevo bolj gospodarno urediti v stanovanjski skupnosti: več zaposlenih žena bi dobilo po eno gospodinsko pomočnico, ki bi lahko opravila vsa večja dela. Velika pomoč nam zaposlenim ženam pa je že šivalnica za otroško perilo pri stanovanjski skupnosti. Tu so storitve cenejše kakor kjer koli drugje. Pogrešam pa servis za prehrano, kjer bi naj žene dobivale po izbiri na pol ali popolnoma pripravljene obroke.

— Otroci so kar sami doma?

— Ne, v šolskem domu so, dopoldne ali popoldne, kakor je pač pouk. Tam so pod strokovnim vodstvom in dobe tudi malico in kosilo. Večja težava je s predšolskimi otroki tu na Kodeljevem. V mesto je predaleč, v Mostah pa je dom za vse premajhen. V načrtu je bilo, da bo poleg šole tak dom, a iz zastavljenega zidanja ni videti, da bi ga gradili, čeprav vem, da so se družbene organizacije, zlasti DPM in SZDL, zelo »tolkle« zanj. Naj nikar ne popuste zdaj, ko je čas!

— Kako pa, da ste se pri otrocih odločili za študij? (Tovarišica Ja-

grova študira na šoli za socialne delavce in že prakticira na občini).

— Morda me je prav moj problem pripravil do tega: razvezana žena z otroki še globlje čuti pomen družbene skrbi za vzgojo otrok. Cesta bi tu utegnila roditi mnogo slabega. Sicer pa študij traja le dve leti in čez leto dni bom že končala. Tu na praksi tudi spoznavam, kako velika je potreba po socialnih delavcih. Res pa me vse to nekoliko odteguje od javnega dela, toda upam, da bom kmalu spet poprijela.

Prišla sva do Povšetove ceste in stopila v hišo. Nekako tiho je bilo. Stopila sva v stanovanje. Mati je v skrbem pogledu s sobo, v kuhinjo — da! Tam v kotu je pobito čepej najstarejši, ob njem pa sta »stražila« sestra in bratec.

— Mamica, kaj ne, da so partizani ujeli mnogo Nemcev?! Ti veš, saj si nam tolikokrat pripovedovala o življenju v hribih!

— Vidite, takšni so! Pa prav je, da ne pozabijo grozot fašizma, ki v različnih oblikah spet skuša dvigniti glavo po svetu. Zdaj pa je dovolj igre — k učenju! Če boste pridni, bo spet kak petdesetak več v hranilniku!

Bilo je mirno, ko sem odhajal; začelo se je delo.

Zabava in delo, zdravje, radost in skrb — da, takšni so naši otroci...

AM

Bodoče delo mladinske organizacije

Občinski komite LMS je na svojem zasedanju razpravljal o nalogah aktivov Ljudske mladine pred letnimi konferencami in sestanki, ki bodo v vseh aktivih od 10. do 20. oktobra. Na teh sestankih, letnih pregledih dela in delavnosti, je treba posvetiti največjo pozor-

nost kakovosti in temu, da bodo programi za nadaljnje delo realni. Nadaljnja dejavnost naj obsega razen politično-ideološkega izobraževanja in mladinskih delovnih akcij še organizacijsko in politično krepitev vseh osnovnih organizacij Ljudske mladine.

Prva ljubljanska toplarna v naši občini

Sodobna ureditev mestnih področij hkrati s preskrbo s potrebnimi viri energije in sredstvi za nemoten razvoj vseh dejavnosti ter za življenje mesta nasploh terja celo vrsto komunalnih naprav in storitev. Razen preskrbe s pitno vodo je nedvomno najpomembnejša zagotovitev električne in toplotne energije, predvsem za ogrevanje in za tehnološke postopke v industriji.

Zahteve po smotrnem izkoriščanju zalog goriva so privedle do težnje, da se pridobivanje toplote s sežiganjem goriva kar najbolj centralizira. S tem dosežemo med drugimi prednostmi, ki jih nudi centralno ogrevanje, boljše izkoriščanje goriva. Naslednji ukrep za racionalizacijo porabe pa kombinirano, med seboj povezano pridobivanje električne in toplotne energije v eni sami, skupni energetski centrali. To omogoča, da potrošniki prejmejo po javnem omrežju tako toplotno kakor električno energijo.

Gospodarske in tehnične prednosti komunalne preskrbe z obema oblikama energije — električne in toplotne — so bile odločilne, da se je ta način razdeljevanja po svetu že močno uveljavil. To je vsekakor najboljša ureditev, ki pa terja določene pogoje. V Ljubljani so že pogoji za to. Zamisel o zgraditvi topline v Ljubljani pa je nastala že pred vojno. Po vojni so bile opravljene nekatere priprave v zvezi s projektiranjem že leta 1948. Tedaj pa zamisli še ni bilo mogoče uresničiti.

Med hitrim razvojem industrije in mesta je naraščala potreba po toplotni in električni energiji. Stare industrijske naprave so bile pogosto preobremenjene. Večinoma pa so tudi že popolnoma zastarele in na koncu življenjske dobe. To velja tudi za kotelske naprave centralnih kurjav. Zato so nujni ukrepi — obnova industrijskih energetskih naprav, povečanje zmogljivosti ali da gradimo nove elektrarne in toplotarne.

Doslej smo to nalogo reševali ozko, glede na potrebe posameznih podjetij, stanovanjskih hiš ali javnih poslopij. To zdaj ni več upravičeno, ko so v Ljubljani že pogoji za centralizirano pridobivanje električne energije. Mesto ima namreč zlasti na moščanskem področju dobro razvito industrijo, ki potrebuje za svoje delo industrijsko paro in večje količine toplotne energije za ogrevanje industrijskih zgradb. Analiza pa je tudi pokazala, da je v Ljubljani prav tako treba računati z veliko porabo toplotne energije za ogrevanje še izven industrijskega področja. Z električno energijo se mesto napaja le iz transformatorske postaje v Klečah. Ena sama napajalna postaja pa za redno in nemoteno delo industrije in za preskrbo mesta z električno energijo nikakor ni dovolj. Z zgraditvijo toplotarne v Ljubljani dobimo mesto osrednji toplotni in električni vir, ki odpravlja vse dosedanje težave.

Toplarno bodo gradili v trikotu med železniškima progama Ljubljana—Zagreb in Ljubljana—Novo

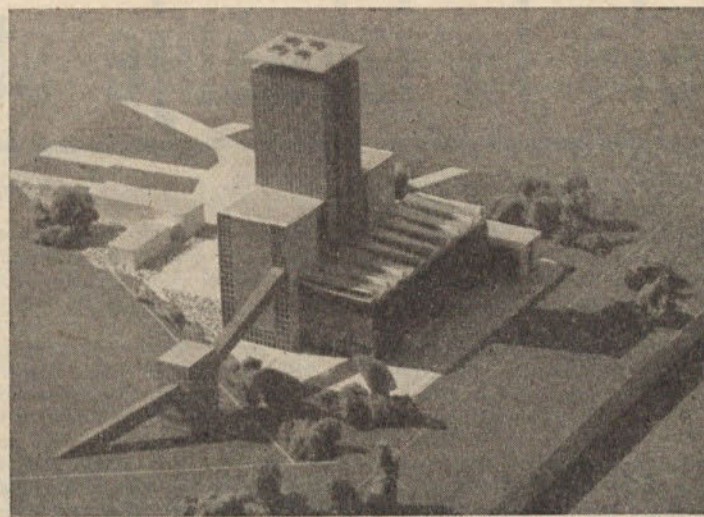
mesto (»južna železnica« in dolenska proga) ter obvoznim vodmat-skim tirom. Za te kraje so se odločili, ko so korenito proučili vse gospodarske, tehnične in sanitarne pogoje, ki jih je treba izpolniti, da je takšna graditev smotrna ter vsestransko upravičena. Toplarna bo v središču potrošnje toplotne in električne energije, tako da bo povezava med njo in potrošniki najkrajša — cevovodi za paro in električni kabli bodo najkrajši, tako da bodo investicijski in vzdrževalni stroški najmanjši. Neposredna bližina železnice omogoča, da bo toplotna redno dobivala premog kot glavno surovino. Blizu pa je tudi Ljubljana, ki bo dajala vodo za paro.

Gorivo bo cenen lignit. Premog bodo dovažali na industrijski tir toplotarne. Tam bo zvrščevalna naprava izpraznjevala vagone tako, da bo lignit padal v podzemeljske bunkerje. Od tam bo gorivo avtomatsko »teklo« v kotlarno ali skladišče. Vse naprave za prevoz ali sploh za transport premoga bodo zaprte, tako da se premog ne bo prašil. V skladišču bodo premog tlačili s stroji za ta namen.

Premogov prah bo zgoreval v dveh parnih kotlih, ki bosta imela zmogljivost po 180 ton pare na uro. Para s tlakom 100 atmosfer in temperaturo 520°C bo poganjala dve parni turbini z močjo 32.000 kilovatov. »Izrabljena« para bo po parovodih speljana do posameznih industrijskih potrošnikov v vzhodnem delu mesta in dalje proti Zalogu. Razen tega jo bodo uporabljali za gretje vode, ki bo krožila v ogrevalnem omrežju zahodno od toplotarne v mestnem središču in proti Bežigradu.

Vsa toplotna je zamišljena tako, kakor pač gradijo podobne toplotarne za mestno okolje. Zgradba pa bo po svoji zunanosti v skladu z določeno urbanistično ureditvijo okolice. Posebno skrb so posvetili sanitarno-higienskim pogojem obratovanja. Dimne pline bodo čistili v ciklonskih in električnih filtrih; očiščenj bodo nad 99 % očiščenja. To se pravi, da plini in dim v zrak dejansko ne bodo prišli. V filtrih izločenj pepel in žlindro iz kurilšč pa bodo uporabili za izdelavo stavbnega gradiva.

Toplarna bo po kablilih povezana s transformatorskima postajama v Mostah in Centru. Z električno energijo bo napajala predvsem ljubljansko električno razdelilno omrežje. Ko bo dokončno zgrajena, bo dajala industriji in za široko potrošnjo 324 milijonov kilovatih ur električne energije na leto, razen tega pa še 490.000 ton industrijske pare in 290.000 ton pare za ogrevanje. V ta namen bo potrebovala na leto 520.000 ton velenjskega lignita. Toplarna bo omogočila zelo velik prihranek goriva. Za enako količino električne energije v sodobnih elektrarnah in za industrijsko ter ogrevalno paro v kotlarnah bi potrebovali na leto kar 210.000 ton lignita več. Razen tega bodo uporabljali manj vredne vrste lig-

Nova toplotna v Mostah, najvišja stavba v državi

nita, ki jih ni mogoče uporabiti v industrijskih in ogrevalnih kotlarnah.

Ze gospodarske prednosti same upravičujejo graditev toplotarne. K temu pa je treba dodati še prednosti, ki jih nudi centralizirana preskrba s paro za ogrevanje; higienske razmere se bodo poslej zelo izboljšale, ker bo zrak mnogo manj onesnažen in pokvarjen s sajami in

plini. Prav tako bo v mestu mnogo bolj snažno, ker ne bo treba razvažati premoga in ga razkladati na ulicah. Zato pa tudi ne bo treba odvažati pepela.

Zgraditev toplotarne pomeni torej velik dvig življenjske ravni prebivalstva in močno spodbudo za nadaljnji razvoj industrije na našem območju kakor tudi v sosednjih četrtih.

TOTRA -

ŠE BOLJ ZNANO IME

400 raznovrstnih izdelkov. — 50.000

vezalk za čevlje dnevno. — Nove investicije za razširitev podjetja

Ime naše tovarne trakov na Fužinah je sicer že znano. Reči pa je treba, da si bo to podjetje s svojim zelo delovnim, iznajdljivim in požrtvovalnim kolektivom nedvomno pridobilo še velik sloves. Tovarna je prevzela nalogo, da izdeluje izdelke, kakršnih moramo doslej še mnogo uvažati. Zato pa je ime »Totra« od leta do leta bolj znano po svojih izvrstnih izdelkih, ki se najuspešneje kosajo z uvoženimi.

Toda Totra bo dobila pravi pomen, ko se bo iz dosedanjega obrata, ki je po svoji skromnosti, tehničnih prostorih in opremljenosti bolj podoben delavnici kakor pa tovarni, razvil v pravo tovarno, za kar so vsekakor pogoj. Dosedanje delo tovarne je pokazalo, da je ta stroka donosna in da so investicije za izpopolnitev in razširitev gospodarsko popolnoma upravičene.

Zdaj tovarna izdeluje okrog 400 vrst izdelkov, ki niso le v ožjem pomenu besede trakovi, marveč so to mreže, vrvice, avtomobilski prtljajniki, različni elastični trakovi, ki je po njih na trgu zlasti veliko povpraševanje itd. Mnogo izdelajo vezalk — na dan kar za 50.000 parov čevljev. Zato pa Totro poznajo po vsej državi, ker njene izdelke potrebujejo v številnih industrijskih strokah, zlasti v tekstilni industriji.

Ko si ogledaš »tovarno«, skoraj ne moreš verjeti, da vse to izdelajo v tako skromnih prostorih. Razen tega delajo večinoma z obrabljeni-

mi in zastarelimi stroji. Med njimi pa so nekateri, ki so jih sestavili sami iz zavrženih delov med starim železjem. Mehanična delavnica je skorajda najpomembnejši oddelk tovarne, saj omogoča, da se stroji sploh še vrtijo. Razen tega pa so tam nastali nekateri stroji, ki bi brez njih Totra ne bila to, kar je, in bi ne mogla dajati na trg toliko različnih izdelkov, kakor jih daje. Seveda pa skromna mehanika delavnica ne more delati čudežev in ne opremiti s svojimi silami ter sredstvi sodobne tovarne. Res je kolektiv sam prihranil mnogo s svojo iznajdlivostjo in požrtvovalnostjo, marsikaj pa imajo v načrtih. Vendar tudi takšno domače izdelovanje strojev ni mogoče brez izdatnejše podpore. Tako bi bilo treba opremiti mehanično delavnico s stružnico, za kar pa je treba precej denarja. Poreča naloga v naši državi je zlasti, da dobimo ali izdelamo za vso državo okrog 3000 pletilnih strojev za elastične trakove, ki jih zdaj večinoma uvažamo. Za navadne trakove pa bi potrebovali celo okrog 5000 strojev. Totra jih izdeluje sama in skoraj neverjetno se zdi, da jih bodo letos izdelali približno trideset!

Spričo dosedanjih uspehov in velikih prihodnjih nalog smemo upati, da bo Totri zagotovljen neoviran in mnogo hitrejši razvoj v prihodnje, kar bo najlepše priznanje kolektivu in vsekakor v korist naše skupnosti.

Delo in izkušnje stanovanjske skupnosti

Uspešno delujejo servisi; za varstvo otrok in televizijski klub bo še treba zgraditi primerne prostore

Pripravljalni odbor stanovanjske skupnosti na Kodeljevem je začel delovati že pred dobrima dvema letoma. Sprva je moral premagovati precej večje težave kakor pa stanovanjske skupnosti po drugih ljubljanskih terenih. Na Kodeljevem je namreč največ enodružinskih hišic. Zato je način življenja prebivalcev drugačen kakor pa v gosteje naseljenih mestnih četrtih.

Anketirali so 470 družin, da bi ugotovili, kakšne so želje in potrebe prebivalcev. Odgovori so usmerili dejavnost snujoče se stanovanjske skupnosti. Precej velika potreba je po otroškem vrtcu, saj bi ga potrebovalo 121 otrok. Zaradi graditev nadaljnjih stanovanjskih hiš na Kodeljevem pa bo že v bližnji prihodnosti še več otrok. Stanovanjska skupnost te naloge ne more rešiti takoj, ker nima za vrtec primerne prostora. Računati je treba, da bo v vrtec hodilo okrog 150 otrok. To bo urejeno z zgraditvijo prostorov stanovanjske skupnosti na Kodeljevem ob Ljubljani 36. Graditi so že začeli in pričakujejo, da bo delo prihodnje leto končano. Prav zaradi pomanjkanja prostorov stanovanjska skupnost doslej ni mogla urediti varstva otrok, čeprav se zavedajo, da je to ena najbolj perečih nalog.

Prav tako čakajo še na prostore za pralnico in likalnico, ki ju tudi že gradijo; razne stroje za pralnico imajo pripravljene že nad leto dni.

Servisi stanovanjske skupnosti na Kodeljevem delujejo že dobro leto dni. Tako dela čevljarstva delavnica v kleti kina Triglav. Cene so primernejše kakor pri drugih čevljarstvih, zato se obrača mnogo ljudi na delavnico. Razen tega čevljarstva popravilnica hitro popravi čevlje. Tudi mizarska delavnica ima precej dela, čeprav so sprva mislili, da zanj ne bo toliko zanimanja. Imajo še popravilnico za elektro-tehnične predmete. Tam si prebivalci sposojajo sesalec za prah in loščilec parketov. Za sesalec pla-

čajo na uro 25 din sposojnine, za loščilec pa 30 din.

Ti servisi imajo svoje prostore, medtem ko vsi drugi delujejo na domovih po posredovanju pisarne stanovanjske skupnosti. Pisarna prejema naročila za razna dela. Tako deluje krojalnica za krpanje perila in imajo še šivalnico za ženska in moška oblačila. Gospodinj, živilje, ob prostem času krpajo ali šivajo doma. Prav tako dela na domu krojač. Zdaj imajo 5 šivili, 3 krpalke in enega krojača. Krojač ima zmeraj dovolj dela. Kako pa je s cenami? Cenik določa 1200 do 2000 dinarjev za šivanje svilenih ženskih obleke, 50 do 80 din za krpanje perila, 1200 do 1500 din za izdelavo navadne ženske obleke, 80

do 120 din za obračanje ovratnikov moških srajc itd. Tako je ustrezno mnogim družinam s primernimi cenami, zlasti tam, kjer so ženske v službi in ne utegnejo krpati. Ženske pa, ki jim to čas dopušča, imajo priložnost dostranskega zaslužka.

Stanovanjska skupnost ima še tako imenovane leteče servise: za kloparska, ključavničarska in instalaterska popravila. Delavnice te vrste doslej še ni bilo na terenu in dela so bila zelo draga. »Leteči servisi« zdaj opravijo vsako popravilo takoj, da naročnikom ni treba čakati.

Vsi servisi delujejo popoldne. V njih delajo obrtniki, ki so dopoldne zaposleni v podjetjih.

Prebivalci na Kodeljevem še zelo

pogrešajo prostore, kjer bi mogli gledati televizijske prenose, da bi ne bili odvisni od gostinskih lokalov. Tudi na to mislijo v stanovanjski skupnosti. V načrtu je, da bi dosedanjo dvorano strelcev Ob Ljubljani 36 preuredili v klubski prostor s televizijskim sprejemnikom.

Vidimo, da ima stanovanjska skupnost že marsikaj, a seveda še zdaleč ne vse, kar si prebivalci želijo. Vendar spričo dosedanjega dela smemo pričakovati, da se bo stanovanjska skupnost še nadalje uspešno razvijala in od leta do leta bolj izpolnjevala svoje naloge. Pri tem jo bo moralo seveda podpreti vse prebivalstvo.

B.

Naš počitniški dom ob morju

Počitniška letovanja mladine so se v Sloveniji že močno razmahala. Še pred nekaj leti je ležala vsa skrb za zagotovitev letovanja mladine na republiški in okrajni zvezi prijateljev mladine. Ko pa so se utrdili občinski ljudski odbori, so prevzeli tudi to nalogo.

Tako je tudi naša občina vsako leto poskrbela, da je odšlo precej predšolskih otrok in šolarjev na počitnice v gorske ali obmorske kraje. Žal pa do letos ni imela stalne počitniške postojanke, ki smo jo zlasti pogrešali ob morju. Zato so otroci vsako leto letovali v drugem kraju, n. pr. v Pulju, Vrbičku, Portorožu ali Savudriji. To je seveda terjalo večje režijske stroške in nikdar ni bilo zanesljivo, kje bo mogoče letovali. Dolgoletna želja, da bi imeli svoj počitniški dom, se nam je uresničila letos, ko je moščenki občinski ljudski odbor kupil in preuredil v Zambratiji stavbo. To bo poslej stalna počitniška postojanka za vse otroke naše občine, ki jim je bivanje ob morju potrebno, da si okrepijo zdravje.

Zambratija je majhno naselje v Istri med Savudrijo in Umagom. Naš dom, ki je na pogled kar močna stavba, je ob glavni cesti in je oddaljen od morja le nekaj minut.

Letos od 17. junija do 8. septembra je letovalo v Zambratiji 344 otrok, starih od sedem do petnajst let. Izmenjali so se štirikrat, tako da je vsaka skupina preživela 21 dni ob morju. Zdravstveno stanje otrok je bilo ves čas izvrstno, tako da ni bilo zaznamovano nobeno resnejše obolenje. To vsekakor dokazuje, da so otroci živeli v dobrih higienskih razmerah in da je bila prehrana otrok pravilna ter izdatna.

Ob lepem vremenu so se otroci mudili predvsem ob morju, ob deževnih dneh pa so si v prostorni in lepo urejeni jedilnici krajšali čas z raznimi igrami in s šahovskimi tekmovanji. Vzgojno osebie kolonije je posvečalo vso skrb tudi kulturnemu življenju otrok in je skupaj z njimi pripravilo več oddaj, n. pr. »Spoznavajmo svet in domovino«, »Po-

kaži, kaj znaš« itd. Za te prireditve je bilo med otroki veliko zanimanje. Med izleti v bližnjo okolico so se otroci seznanjali tudi z lepotami Istre in običaji domačinov.

Na splošno je bila izbira kraja za obmorsko letovanje naših otrok zelo dobra, ker je kraj z okolico zelo slikovit, morje pa za kopanje otrok primerno, tako da ni skoraj nobene nevarnosti za kopalce.

Ko so se otroci po enaindvajsetih dneh vračali zdravi in lepo zagoreli, so težko zapuščali Zambratijo, ki jim je nudila toliko dobrega in prijetnega.

Za dokončno ureditev te počitniške postojanke bodo potrebna še precej velika denarna sredstva. Skrb zanje pa bi naj ne bila prepuščena le občinskemu ljudskemu odboru. Dolžnost vseh delovnih kolektivov in množičnih organizacij je, da pomagajo, kolikor morejo pri dokončni ureditvi prepotrebne doma, v katerem si bo vsako leto krepilo zdravje mnogo naših otrok.

Nastanek in razvoj Saturnusa

Jože Šorn:

(Nadaljevanje in konec)

Kot reflektanti za nakup delnic so se kaj kmalu oglasili tuji, in sicer: Willi Reeser, veleindustrialec iz Amsterdama, Jan Numan, industrialec in trgovec iz Amsterdama, in inž. Oscar Loeser, Avstrijec. Pogajanja z banko so se zaključila dne 7. marca 1924 tako, da je banka prodala del svojih delnic Avstrijcu in obema Holandcema. Tako je banka dopustila, da so se v čisto domače podjetje vključili tuji kapitalisti.

Dne 6. maja 1924 je izstopil iz upravnega sveta Janko Jovan, vpisali pa so se Willi Wiener, konzul kraljevine SHS v Berlinu, potem inž. Loeser, Raša Milošević, upokojeni upravnik Državnega monopola in predsednik »Srpskog broderskog društva« v Beogradu in Jan Numan. Kmalu po podpisu pogodbe so tuji pritiskali na Lajovca, naj jim proda svoj delež delnic, češ da bodo sicer dvignili glavnicu, tako da ne bo Lajovčev delež nič pomenil. Tako se je zgodilo: Lajovic je prodal julija 1924 svoj paket delnic in tuji so se v podjetju še bolj zasidrali.

Dne 18. avgusta 1924 je bila protokolirana firma »Saturnus« d. d. za industrijo pločevinastih izdelkov.

Dne 25. oktobra 1924 sta izstopila iz družbe Numan in Reeser, toda že po devetih mesecih sta se spet vrnila k Saturnusu (dne 4. avgusta 1925). Zato pa sta zaradi njegove povratka izstopila dokončno Lajovic in John Wiener. Njima je sledil 30. julija 1926 še Numan. Dne 9. septembra 1926 sta pristopila Maks Hirschberg, bankir v Berlinu, in Ernest Liedtke, odvetnik v Berlinu.

Upravni svetniki so vstopali v družbo in izstopali iz nje zaradi sprememb v lastništvu delnic. Vsak upravni svetnik je zastopal določeno število delnic ali določen »paket delnic«. Če je večji ali manjši paket delnic kupila na primer neka banka, je ta poslala v upravni svet delniške družbe Saturnus svojega zastopnika ali tudi odvetnika, ki je bil v službi te banke. Tako bomo razumeli, zakaj se pojavijo v Saturnusu, ki je bil — gledano mednarodno — srednjevelika ali celo manjša tovarna, v jugoslovanskem merilu pa eno izmed najmočnejših podjetij te vrste, berlinski bankir in berlinski odvetnik. Zelo verjetno je (čeprav tega ne morem dokazati), da so bili vsi ti tuji po drugi strani tudi delničarji še drugih družb v Jugoslaviji ali v tujini.

Zaradi novih investicij, popravil, dopolnil in zlasti zaradi izdatnih naročil izdelkov se je tovarna zelo povečala in modernizirala. Dobri poznavalci jugoslovanske kovinarske industrije trdijo, da je bil Saturnus med vodilnimi jugoslo-

vanskimi tovarnami za izdelavo pločevinaste embalaže. Obrat je bil dobavitelj konserv za vojaške oblasti, pa tudi v tujino, zlasti na Bližnji vzhod, je šlo dokaj njegovih izdelkov. Položaj se je za tovarno nekoliko poslabšal, ko je bila na zahtevo Kranjske industrijske družbe na Jesenicah znatno povečana carina na nekatere vrste pločevine, ki jo je potreboval Saturnus. Ta zaščitna carina je sicer jeniški železarni koristila, ker je sama začela izdelovati te vrste pločevino, toda hkrati je navila cene. Toda kljub podražitvi pločevine je Saturnus še dobro zaslužil.

Domači delničarji so pritiskali v Saturnus bolj leta 1934 in pozneje. Dne 28. maja 1934 so izstopili iz upravnega sveta Brejc, Milošević in Liedtke, vpisal pa se je dr. Mirko Božič, ravnatelj Hranilnice Dravske banovine v Ljubljani. Nadalje sta izstopila 20. julija še Slokar in Hirschberg, pristopila pa sta dr. Juro Adlešič, odvetnik in ljubljanski župan, ter Franjo Medić, tovarnar lakov in barv v Ljubljani. Tik pred okupacijo 10. februarja 1941 sta se vpisala Čečeva žena Danica Čeč in Josip Gogala, ravnatelj Državne trgovske šole. Božič ni bil od tega dne dalje nič več član upravnega sveta, pač pa član nadzornega odbora, kjer sta poleg njega sedela še Ivan Mohorič in Damjan Vlajič, oba iz Ljubljane. Zlasti si je okrepil položaj v Saturnusu Karel Čeč, saj je imel poleg sebe v

NOVI ZDRAVSTVENI DOM RASTE . . .

Novi zdravstveni dom v Prvomajski ulici

Nihče ne more zanikati, da je bila graditev stavbe za zdravstveni dom v naši občini zares pereča. Zlasti bo to rad potrdil vsakdo, ki je imel priložnost videti, v kakšnih okoliščinah in delovnih razmerah morajo delati zdravstveni delavci v sedanjih prostorih našega zdravstvenega doma v bivši stanovanjski hiši v Prvomajski ulici 5 in v bivših gostilniških prostorih v ulici Vi-de Pregarčeve.

Zamisel o graditvi stavbe za dom se je porodila že ob sami ustanovitvi zdravstvenega doma v Mostah, saj se je že takrat pokazalo, da so bili prostori, v katerih se je ustanova naselila, le zasilni in da jih bo mogoče uporabljati samo začasno, dokler pač ne bo vsaj malo primernejših. Vendar je novo moščansko občino čakalo še mnogo drugih perečih nalog, ki so terjale investicije, pa je bilo treba počakati, preden je bilo mogoče začeti graditi zdravstveni dom. Toda ne dolgo. Že jeseni 1957 je bil sestavljen gradbeni odbor za novi Zdravstveni dom in naročena je bila izdelava načrtov. Nihče pa ni mogel

misliti, da bosta minili kar dobri dve leti od dneva, ko so bili naročeni načrti, pa do izdaje gradbenega dovoljenja. To je več časa, kakor pa ga bodo potrebovali za popolno dograditev zdravstvenega doma.

In tako so šele sredi lanskega decembra prišli na parcelo ob Prvomajski ulici prvi delavci moščanskega Graditelja, ki je prevzel gradbeno dela in z bagerjem začela kopati temelje. Od tedaj nepretrgano delajo in bo zdravstveni dom verjetno že prihodnje tedne pod streho, naktar se bodo začela notranja obrtniška dela. Zamišljeno je, da se bo zdravstveni dom — ustanova — preselil v nove prostore septembra prihodnje leto.

Načrti za novi zdravstveni dom so bili izdelani v skladu z dejanskimi potrebami in ne da bi se potegovali za kakršno koli razkošje. Glavno krilo (trakt) novega posloja, ki je vzporedno s Prvomajsko ulico, bo enonadstropno, oba prizidka (pravokotno na ulico) pa pritlična. V glavnem krilu bo splošna ambulanta s štirimi ordinacijskimi

prostori, dalje obratna ambulanta z dvema ordinacijskima prostoroma, kabinet za rentgen, ginekološka ordinacija, zobna ambulanta s petimi stoli, oddelek za industrijsko preventivo, prostori za patronažne sestre in socialnega delavca, higienska postaja, laboratorij, upravni prostori in manjša dvorana. V obeh prizidkih pa bodo dispanzer za žene, dispanzer za otroke in šolska ambulanta. V kletnih prostorih bodo pralnica, manjša delavnica za razna popravila, kurilnica centralne kurjave, garaža, skladišča itd.

Vsi izdatki za gradbeno in obrtniška dela ter za medicinsko in drugo opremo novega zdravstvene-

ga doma so proračunani na okrog 190 milijonov dinarjev. To je velika vsota, ki je bo treba večino zbrati v občini. Levji delež so prevzele gospodarske organizacije v naši občini in nekatere med njimi so že letos prispevale po svoji zmogljivosti, druge pa še bodo, brž ko jim bo to mogoče. Za letos bo, kakor kaže, mogoče kljub neopričakovanim težavam zbrati potrebna sredstva, vendar bo to šele tretjina stroškov. Glavni del bo torej treba zbrati prihodnje leto, da bo mogel novi zdravstveni dom jeseni 1961 odpreti svoja vrata prebivalcem naše občine.

Dr. Jože Cenčič

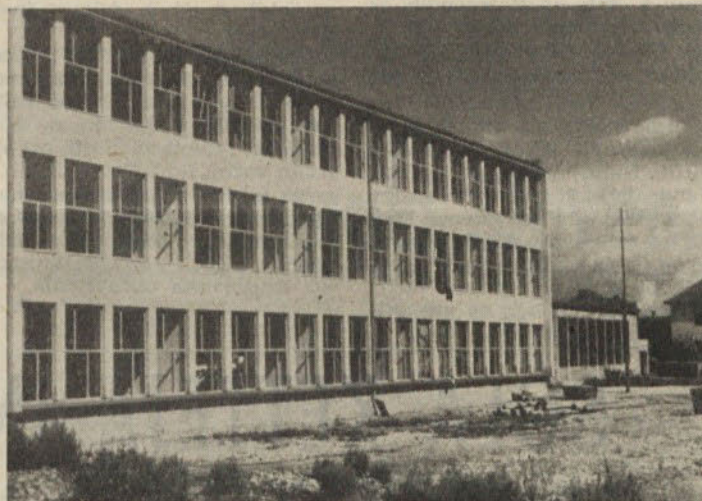
ŠOLA KETTEJA IN MURNA NA KODELJEVEM

Z gotovostjo lahko trdim, da je pomanjkanje šol na območju naše občine zlasti pereče. Nič manjše ni pomanjkanje telovadnic. Naš občinski ljudski odbor se je z vso resnostjo spoprijel s temi težavami. Tako smo na pobudo sveta za kulturo in prosveto pri občini novembra 1958 sklenili, da začnemo takoj začeti zidati šolo na Kodeljevem. Prav tako je bilo sklenjeno, da je treba zgra-

dit otroške vrtce, šolska zavetišča in športne naprave.

V naši občini delujejo dve popolni in prav tako dve nepopolni osnovni šoli. Lani je bilo na teh šolah 2130 učencev v 30 učilnicah s 63 oddelki. Letos je bilo treba uvesti tretjo »izmeno« in odprtih je bilo 8 nadaljnjih oddelkov. Ob uvedbi reformiranega pouka je bila

(Nadaljevanje na 6. strani)

Učilnice nove šole bodo svetle in prostorne

vodstvu tovarne še ženo. Po teh spremembah je že bila sestavljena delniška glavica $\frac{3}{4}$ iz domačega in $\frac{1}{4}$ iz tujega kapitala, medtem ko je bilo prej skoraj nasprotno. Vendar je tovarniški ravnatelj še nadalje ostal inž. Oscar Loeser, medtem ko je bil od 20. junija 1931 dalje prokurist domačin Peter Geržinič. Dne 2. junija 1944 je prejel prokuro še inž. Avgust Sušnik, novi Saturnusov tehnični ravnatelj.

Med okupacijo je dne 8. aprila 1943 izstopil Reeser, na njegovo mesto pa je vstopil domačin Rudolf Stermecki. Tik pred osvoboditvijo je ponovno postal dr. Mirko Božič član upravnega sveta, izbrisala pa sta se Medič in Stermecki (dne 30. aprila 1945).

Po osvoboditvi je bila tovarna nacionalizirana. Prvi sodno vpisani ravnatelj je postal dne 20. januarja 1947 Anton Veter.

Dodam naj še podatke o dviganju glavnice:

leto	glavnica
1921	150.000 din
1922	500.000 din
1924	1.000.000 din
1929	3.000.000 din
1942	6.000.000 din

Splošne podatke o delavstvu, proizvodnji in

čistem dobičku delniške družbe ponazarja naslednja razpredelnica:

leto	število proizvod. delavstva v tonah	vrednost v din	čisti dobiček v din
1931	591		
1932	414	1000	20.000.000
1933			3.033
1934			14.269
1935	350	800	17.000.000
1936	391	1200	17.000.000
1937			342.661
1938	334		335.357
1939	464	1200	20.000.000

Iz tabele je razvidno, da je obrat doživel najhujšo krizo leta 1932, ko je bilo reduciranih tudi največ delavcev, in da so takrat delničarji pospravili tudi najmanj čistega dobička. Leta 1936 se je ob sicer znatnem dobičku vrednost blaga zmanjšala: za 1200 ton izdelkov so kasirali 3 milijone din manj kot leta 1939 pri isti količini izdelkov. Da dobiček leta 1936 pri cenjšem blagu ni bil manjši od dobička iz leta 1939, je pripisati temu, da so leta 1936 delavci

morali delati za znatno nižanje mezd. Dobiček je šel torej na račun delavskih zaslužkov.

* * *

Končno naj pripomnim, da se v članku ne lotevam delavskega gibanja, delavskih mezd, stavk in delovanja znanih voditeljev delavstva v Saturnusu in drugod (n. pr. Leskošek-Luka, Pepca Kardeljeva in drugi, dalje Vida Pregarčeva itd.), ker se je o tem že izčrpno pisalo, sam pa nisem dobil nobenih novih podatkov, ki bi bistveno dopolnili naše znanje o teh važnih vprašanjih naše socialne in delavske zgodovine. Šlo mi je predvsem za to, da osvetlim delovanje domačin in tujih kapitalistov v predvojnem »Saturnusu«.

Opombe

Članek je sestavljen na podlagi podatkov arhiva Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani (fasc. 309/10, črka S), vpisov na Okrožnem sodišču v Ljubljani, Zadružni register (knjiga z označbo B II 4) in bilanc, objavljenih letno v starem Službenem listu Dravske banovine; nekaj podatkov o sebi mi je sporočil sam Lajovic iz Avstrije v pismu z datumom Fairfield 15. decembra 1958, ko sem se pri njem informiral, ker arhiv Saturnusa ni več ohranjen. V njem bi se nedvomno dobilo izčrpe podatke tako o delniški družbi kot o tovarni in delavskem gibanju, stavkah itd.

Naša občinska gasilska zveza

Ko smo v Mostah dobili občino, smo leta 1955 ustanovili tudi občinsko gasilsko zvezo. Njena naloga je voditi in nadzirati delo gasilskih društev v moščanski občini. Na tem področju delujejo 4 prostovoljna in 7 industrijskih gasilskih društev s 416 člani, med katerimi je 23 članic, 43 mladincev in 47 pionirjev.

Vodstva društev so priredila za svoje člane tečaje za izprašanega gasilca. Na tečajih so si vsi novi člani pridobili osnovno znanje. Po končanem tečaju mora vsak tečajnik napraviti še strokovni izpit, če hoče dobiti soričevalo izprašanega gasilca. Občinska gasilska zveza redno vsako leto prireja seminarje za gasilske častnike in podčastnike. Prav tako vsako leto opravijo gasilske vaje ob pomembnejših zgradbah v občini. Društva pošiljajo svoje člane v enomesečno podčastniško šolo v Medvodah, da si pridobivajo vodstveno osebo.

Letos je bilo na področju naše občine registriranih 20 požarov, med njimi 8 v industriji, kjer je škoda znašala 1.493.000 din. Prav tako 8 požarov je bilo v stanovanjih in kmečkih zgradbah (1.350.000 din škode). Gozdni požari so bili štirje. Vsi požari so napravili 3.183.000 din škode.

Tu niso upoštevani požari, ki so bili v tovarnah takoj ob začetku zadušeni, bodisi da so jih pogasili člani industrijskih gasilskih društev ali člani delovnih kolektivov. Preprečili so milijonsko škodo. Nujno potrebno je, da vodstva podjetij posvetijo vso skrb preventivni službi in da skrbijo tudi bolj za urejanje

gasilcev in drugih članov delovnih kolektivov.

Med letošnjim tednom propagande za požarno varnost je občinska gasilska zveza pripravila obsežen program prireditev ob sodelovanju vseh občinskih društev. Med drugim je bila na dnevnem redu mokra vaja v tovarni Totra (2. oktobra). V tovarnah so pripravili več predavanj, v kinu Triglav pa so prikazovali poučne diapozitive. Med drugim je bilo sklenjeno, da bodo dimnikarji izven svoje redne službe še pregledali stanovanjske hiše in sporočili vse pomanjkljivosti na pristojnem mestu.

Med resnimi težavami je treba omeniti, da je mladino težko pritegniti v gasilske vrste. Prav bi bilo, da bi politične organizacije sodelovale pri tem posredno, tako da bi mladina prikazala, kako častno in koristno je, da državljanji sodelujejo v gasilski organizaciji. Prav tako se delovna inteligenca izmika v gasilskih vrstah. S svojim znanjem bi lahko mnogo koristila gasilstvu in pri vzgoji mladine. Zato prevzemajo največje breme dela v gasilskih društvi delavci in nižji uslužbenci.

Člani gasilskih društev tudi neposredno sodelujejo pri vseh pomembnejših dogodkih na področju občine (pri odkritju spomenika na Litijski cesti, pri štafeti mladosti, pri spretnostni vožnji itd.). Pet gasilskih ekip se je udeležilo tudi pohoda ob žici okupirane Ljubljane. Člani gasilskih društev sodelujejo nadalje v odborih SZDL, v sindikatih in organih družbenega upravljanja.

P. M.

Podjetje »Žima« ima svoje prostore na Fužinah, na desnem bregu Ljubljane. O njenem delu in težavah vemo na splošno malo. Podjetje se je razvilo iz majhne obrtne delavnice že leta 1947. Tedaj se je imenovalo »Mestna vrvarna in žimarna«, s sedežem v Ljubljani, Sv. Petra cesta 31.

To je bilo skromno podjetje in se je le počasi razvijalo iz obrtniške delavnice v tovarno. Zdaj podjetje izdeluje tapetniško žimo vseh vrst, dalje vse vrste ščetk iz žice in žime, posekne ščetke za kovinsko,

njim naraščanjem proizvodnje v naslednjih petih letih v primerjavi z letom 1959:

kosovno blago

(indeks 100 leta 1959)

1960	1961	1962	1963	1964	1965
119	132	146,2	146,2	146,2	146,2

blago v tonah

141,6	173,5	267,2	267,2	267,2	267,2
-------	-------	-------	-------	-------	-------

116	215	362,7	399	399	399
-----	-----	-------	-----	-----	-----

Iz preglednice vidimo, da je naraščanje kosovnega blaga počasneje kakor pa blago v tonah. Razlika nastaja zaradi tega, ker podjetje

OD OBRTI DO INDUSTRIJSKE STROKE

tekstilno in drugo industrijo, standardne in druge čopiče ter sortira ščetine za izvoz.

Podjetje je doslej napravilo svoj nujen razvoj, ni pa izpolnilo vseh pričakovanih glede na to, da je živahno povpraševanje po izdelkih. Značilno za »Žimo« je, da delovni proces ni povezan in da se ročno delo meša s polavtomatskim ali avtomatskim ter da so stroji zastareli. Če k temu prištejemo še neurejene higienske razmere v obratu, je pač že čas, da je delavski svet začel ukrepati in je sprejel načela za razvoj podjetja. Med drugim je sklenil: ugotoviti je treba zmogljivost naprav in glede na to vskladiti operativni načrt; določiti je treba normative materiala, normirati vsa delovna mesta, sestaviti ekonomske enote, uvesti obračun proizvodnje in nagrajevanja po učinku; urediti je treba obrat higiensko in tehnično ter izdelati idejni program o razvoju podjetja. Po programu računajo z nasled-

uvaja novo vrsto izdelka, gumirano žimo. Načrti za uvedbo gumiranja žime so pripravljeni. Uresničenje načrta se je začasno ustavilo zaradi težav z devizami.

Nadalje vidimo, da bo podjetje napredovalo že prihodnje leto in da bo potem razvoj enako hiter, skokovit vsa nadaljnja leta. Seveda pa bo treba zboljšati strojne naprave, če bodo hoteli proizvodnjo potrojiiti in doseči, da se bo celotni dohodek že leta 1963 štirikratno povečal v primerjavi z letom 1959. Povečanje dohodka gre na račun gumiranja žime. Po svetu se je ta postopek že zelo razširil, pomeni pa velik prelom v žimarstvu in tapetništvu. Tapetniška industrija se prilagaja novosti in zahtevam trga. Zato je treba računati, da bo uvedba gumiranja žime močno vplivala tudi na razvoj in uspehe naše žime.

Zaradi mnogo večje proizvodnje in naraščanja celotnega dohodka se število delovnih moči ne bo kaj bolj povečalo, saj bo leta 1965 pri podjetju zaposlenih le 53 % več delavcev in namešč. kakor leta 1959.

Lep program bo mogoče uspešno uresničiti seveda le, če bo podjetje imelo dovolj lastnih sredstev in če bo uživalo podporo politično-teritorialnih enot. Proračun kaže, da bi bilo treba investirati 87 milijonov dinarjev za novo skladišče surovin, predizdavo upravne zgradbe, obrat za gumiranje žime, pralne in čistilne stroje, pomožni obrat, predilne stroje, mizarsko delavnico in kotlarno. Nekaterih del so se lotili že letos marca. V surovem so zgradili obrat za gumiranje žime, pripravili so načrt za predizdavo upravnega poslopija, napeljali so pitno vodo in gradijo tudi že skladišče za surovine. Letos mislijo popolnoma modernizirati postopek gopenja in pranja ščetin, tako da bodo odpravili smrad in da ne bo več zelo nezdravi delovnih mest. V ta namen bodo potrebovali nove pralne in čistilne stroje. Do leta 1964 bi naj zgradili še kotlarno, mizarsko delavnico, pomožne obrate in nakupili še nekaj sodobnih strojev za izdelovanje žimarskih in ščetarskih izdelkov. Podjetje bi naj bilo preurejeno leta 1964.

Zaradi obsežnejših nalog bi podjetje nujno potrebovalo 24 milijonov din obratnih sredstev. Razumljivo je tudi, da ne bo moglo samo plačevati dajatev na račun investicij. Pri investicijah bo udeleženo z deležom 40,87 % s sredstvi iz lastnih skladov in z 20,47 % amortizacije, medtem ko bi naj prispevek iz občinskega investicijskega sklada znašal 23 %, iz okrajnega sklada pa 15,5 %.

ŠOLA KETTEJA IN MURNA NA KODELJEVEM

(Nadaljevanje s 5. strani)

stiska za prostor še večja. V šolskem letu 1961/62 pa je treba računati že z 2800 šolarji. Zato je gradnja šole nujna.

Zakaj pa smo se odločili za graditev šole prav na Kodeljevem? Kodeljevo je zaključna enota, kjer se zazidava na splošno že končuje. Že zdaj je na Kodeljevem nad 500 šolarjev. Če pa k temu prištejemo še otroke iz širšega šolskega okoliša, to je z Litijske ceste, iz Spodnje in Zgornje Hrušice, s Fužin, iz Bizovika in Stepanje vasi, spoznamo, da bo nova šola že sprva zasedena. Tudi glede na to, da je šola v središču Kodeljevega, je graditev tu upravičena. Primerna lega glede na strani neba, izvrstne podnebne razmere, odmaknjenost od večjih, zelo prometnih cest, zelo ugoden pritisk iz Koširjeve in Kosovelove ulice ter z Litijske ceste čez most skozi park na Kodeljevem in bližina športnih objektov — vse to upravičuje izbiro kraja za novo šolo.

Nova šola bo obsegala učilnice s telovadnico, v prihodnosti pa še šolski dom. Učilnic bo 15. V nekaj letih bodo popolnoma zasedene z nad 1000 učenci v 30 razrednih enotah. Razen tega bo šola imela

še dve delavnici s shrambami, eno učilnico za fiziko in kemijo ter kabinet za ista predmeta. Posebna učilnica bo še za likovni pouk. Nadaljnji prostori so še: kabinet za splošne predmete, upravni prostori z zbornico, strokovna knjižnica, pionirska soba, prostor za pogovore s starši in soba za zdravniške preglede. Sodobne šole si seveda ne moremo misliti brez mlečne kuhinje. Prostor bo dobila tudi šolska kuhinja s shrambami, kletnimi prostori in sanitariji.

Zunanost šole bo sodobna, vendar sredstvom primerno skromna. To je ena izmed variant ing. arh. Navinška, ki je projektant šole.

Ob šoli sami bo s pokrito lopo povezana telovadnica za telesno vzgojo šolarjev. Blizu šole bi naj bil tudi šolski dom, ki bi bil zavetišče otrokom, katerih strah so odsotni zaradi službe. Otroci bi naj tu imeli svoj drugi dom, kjer bi se pod vodstvom vzgojiteljev učili, prejemali bi kosilo in imeli prostor v stavbi sami kakor izven nje za osebno in prosvetno izživljanje.

Težko je natančneje napovedati, koliko bodo znašali stroški. Če se med graditvijo dela in gradivo ne bodo bistveno podražili, bo šola z

opremo vred stala okrog 200 milijonov dinarjev.

V neposredni sosesčini šole so razne športne naprave, kamor se bo mladina lahko usmerjala ob prostem času. Uredili bodo še letno kopališče in inštitut za telesno vzgojo bo imel razen študijskih telovadnic še manjši zimski bazen.

Šola se bo imenovala po pesnikih Ketteju in Murnu. Oba pesnika sta nekaj časa bivala v cukrarni skupaj z Ivanom Cankarjem — na sosednjih Poljanah. Tam sta tudi umrla še zelo mlada.

Šola bo kmalu zgrajena. Končana so že domala vsa notranja obrtniška dela. Tudi oprema je že v izdelavi. Morda bomo lahko že v tem šolskem letu preselili nekaj razredov iz šole Maksa Perca na Zaloški cesti, zagotovo pa bomo staro šolo preselili v celoti med sestralskimi počitnicami.

Adi Vlachs

**DOPIŠUJTE
V MOŠČANSKO
SKUPNOST!**

TEKMOVANJE V SPRETNOSTNI VOŽNJI z motornimi vozili na avtodromu v Mostah

V nedeljo 4. septembra je avto-moto sekcija Ljudske tehnike v Mostah priredila na avtodromu ob Zaloški cesti tekmovanje motornih vozil v spretnostni vožnji. Tekmovalci so imeli štirinajst dni časa, da so se lahko prijavili. Prišlo se je okrog 100 voznikov, tekmovanja pa se jih je udeležilo nekaj manj. Tekmovalo je 18 mopedistov, 23 motoristov in 23 avtomobilistov.

Mopedisti in motoristi so morali premagati šest ovir: »stop na mestu«, vožnja skozi vrata, »irganje klobase«, vožnja okoli otoka in vožnja čez most. Avtomobilisti pa so imeli še garažiranje, vožnjo skozi koridor opeke in ustavljanje na beli črti v klancu. Razen teh ovir so tekmovalec ocenjevali po upoštevanju prometnih znakov in seveda je odločal tudi čas, ki je bil določen za 2500 m poti. Tekmovalec, ki si je na vožnji nabral najmanj kazenskih točk pri premagovanju ovir, je bil zmagovalec. Prvih šest tekmovancev v vsaki skupini je dobilo diplome, prvi trije pa so bili še nagrajeni s praktičnimi darili.

Med mopedisti so bili prvi trije: Maks Burger, Janez Jakše in Jože Vovko; pri motoristih: Anton Lavrič, Stanko Jaklič in Albin Sturm; med avtomobilisti: Miro Pavčič, Miha Škarja in Milan Jano.

ljali po zamotanih poteh avtodroma. Tekmovanje te vrste bo avto-moto sekcija LT Moste prirejala vsako leto in želi, da bi se krog tekmovancev še razširil.

Kljub starosti je »Dxi« uspešno startal v kategoriji avtomobilov

Tekmovanje je ena najpomembnejših letošnjih akcij sekcije, zato je prav, da si ob tej priložnosti nekoliko ogledamo, kako se je sekcija

razvijala in delovala vse doslej.

Člani delovnih kolektivov in tudi drugi moščanski prebivalci so že delj časa želeli, da bi imeli svoje avto-moto društvo. Tako je občin-

je hkrati začela razvijati avto-moto sekcija s svojimi komisijami. Delovni so začele takoj športna, turistična, gospodarska, šolska in propagandna komisija.

Sekcija ima namen ustanoviti še pionirsko komisijo, ki bo v sodelovanju z Društvom prijateljev mladine in vodstvu osnovnih šol v naši občini ustanovila pionirski avtomobilski park. Tako se bodo tudi pionirji v Mostah lahko začeli dejansko posvečati športu z motornimi vozili.

Anketa, ki jo je priredil pripravljalni odbor Ljudske tehnike v Mostah, je dokazala, da je prav za tehniko motornih vozil veliko zanimanje med prebivalci, zlasti še med mladino. V anketi izražene želje bo sekcija upoštevala pri sestavi načrtov za nadaljnje delo. Sekcijo samo je prav prijetno presenetila ugotovitev, da so mnogi delovni kolektivi v občini sami od sebe začeli ustanavljati avto-moto krožke za svoje delavce in uslužbence, da jim tako pomagajo kar najceneje pridobiti pravice za uporabo motornih vozil. Soričijo vsega tega je upravičeno upanje, da se bo avto-moto sekcija razvila v močno društvo, ki bo v svoje okrilje pritegnilo številne ljubitelje te športne stroke v naši občini.

B.

Košarkarji Slovana - prvaki Slovenije

Nedavno se je končalo prvenstvo Slovenije za člane prve slovenske košarkarske lige. V tem tekmovanju so bili udeleženi tudi košarkarji Slovana, ki so branili naslov prvaka Slovenije za leti 1958 in 1959.

Po odhodu k vojakom najboljšega napadalca Slovenije lani, »dvometraša« Dolinška, in po slabem startu v pomladanskem delu prvenstva je naše prvo moštvo odšlo na odmor kot drugo na lestvici z zaostankom dveh točk za moštvi Triglav in Kranjska. Za jesenski del tekmovanja so se naši košarkarji začeli pripravljati z vso resnostjo že 20. julija. Pripravljali so se najprej deset dni v Velenju, kjer so bili košarkarji na skupnem taborjenju.

Zal se priprav niso mogli udeležiti vsi igralci prvega moštva, pač zaradi službe, obvezne poletne prakse, delaa v brigadah itd. Priprave so se nadaljevale do prihoda košarkarjev v Ljubljano do 20. avgusta, ko se je začel jesenski del tekmovanja.

V prvi tekmi so košarkarji Slovana odpravili moštvo Maribora (54:51), nato pa še vse druge nasprotnike.

Odločilna tekma je bila v sredo 21. septembra v Kranju s Triglavom. Zmagali so »slovanovci« z veliko razliko košev 51:36. Sledili sta še dve zmagi (proti Mostam in Braniku iz Maribora), pa je moštvo Slovana osvojilo prvo mesto Slovenije.

Slovan	14 12 0 2	964:684 24(+280)
Triglav	14 11 0 3	865:825 22(+ 40)
Maribor	14 10 1 3	843:673 21(+170)
Rudar	14 6 1 7	782:801 13(- 19)
Svoboda	14 5 2 7	812:854 12(- 42)
Branik	14 4 3 7	764:816 11(- 52)
Moste	14 2 1 11	672:878 5(-206)
Medvode	14 2 0 12	758:929 4(-171)

S končanim prvenstvom Slovenije pa tekmovalje za prvo moštvo še ni končano. Naši košarkarji bodo morali nastopiti še 6., 7. in 8. t. m. na kvalifikacijskem tekmovanju za vstop v I. zvezno ligo. To tekmovanje bo letos v Ljubljani. Na njem bodo nastopala moštva: prvak BiH, »Železničar« iz Sarajeva, prvak Hrvaške »Lokomotiva« iz Zagreba in prvak Slovenije, »Slovan«.

Številna je bila udeležba mopedistov

Posebnost tega tekmovanja sta bila dva stara avtomobila iz dobe tik po prvi svetovni vojni, in sicer znamke Dixi (ki ima kar štiri lastnike) in Morris 900. Oba veterana med avtomobili sta se kljub starosti kar dobro uvrstila in tekmovalec sta prejela častni diplom.

Športno prireditelj si je ogledalo približno 3000 gledalcev, ki so tekmovalec ves čas med vožnjo sprem-

Osebnost našega športnika

Predstavljamo vam enega najbolj znanih moščanskih športnikov, nogometaša NK Slovan — Avgusta Oplotnika. Ta priljubljeni športnik že več let razveseljuje obiskovalce nogometnih igrišč s svojo izvrstno igro. Čeprav je eden najstarejših aktivnih igralcev, je še zmeraj stember ligaške enajstovice. Prav on je nemalo prispeval k številnim uspehom nogometnega moštva v zadnjih letih. Lahko rečemo, da je s svojo požrtvovalno igro in izkušnjami največ pripomogel svojemu moštvu, da se je ponovno uvrstilo v družbo najboljših slovenskih nogometnih moštev, to je v slovensko consko ligo. Skrivnost njegovega uspeha je v tem, da se redno udeležuje treninga. Zato se v tekmah odlikuje ne le z velikimi izkušnjami, marveč

predvsem z vzdržljivostjo in požrtvovalnostjo. Prav zaradi teh lastnosti je lep zgled mlajšim igralcem.

Ko je uprava društva pred meseci izbirala iz vrst članstva najbolj zaslužnega športnika, so se člani upravnega odbora soglasno odločili zanj. Kot nagrado za njegovo dolgoletno športno dejavnost mu je klubska uprava omogočila obisk olimpijskih iger v Rimu.

Po prvenstveni tekmi slovenske conске lige Ljubljana : Slovan (2:2) smo se obrnili na Oplotnika z nekaj vprašanji.

Kdaj in kje ste začeli igrati nogomet?

»Nogomet sem začel igrati, ko mi je bilo petnajst let, pri »Marsu«. Po razpustu tega kluba sem prišel k NK Borec in leta 1947 začel igrati

za prvo moštvo. Ko sem leta 1950 odslužil kadrovske rok, sem se spet vrnil v svoj klub, ki se je medtem preimenoval v NK Slovan.«

Na katerem mestu v moštvu ste največkrat nastopali?

»Od vsega začetka sem igral napadalca, pred dvema letoma pa sem mesto v napadu prepustil mlajšim.«

Koliko tekem ste odigrali?

»Gotovo jih je nekaj čez 500.«

Katere tekme se najbolj spominjate?

»Težko bi se odločil za eno izmed mnogih tekem v zadnjih prvenstvenih tekmovanjih, ker so bile vse bolj ali manj naporne in razburiljive.«

Ogledali ste si olimpijske igre v Rimu. Kaj vam je ostalo najbolj v spominu?

»Izmed tekmovanj mi je najbolj ostala v spominu razburljiva tekma Jugoslavija : Bolgarija (3:3), od celotnega potovanja pa ogled rimskih znamenitosti.«

Koliko časa nameravate še aktivno tekmovali?

»Še leto dni.«

Imate kakšno posebno željo v zvezi z nogometom?

»Zelo si želim, da bi moštvo, v katerem nastopam, osvojilo čim višje mesto v prvenstvu.« P. P.

»MINERAL« za napredek GRADBENIŠTVA

Industrija stavbnega gradiva ne ustreza rastočim potrebam po sodobnem gradivu, ker so njeni obrati slabo opremljeni in zastareli. Tega se dobro zavedajo tudi pri našem podjetju »Mineralu«. Tovarna ima še večino strojev od svoje ustanovitve — od leta 1936. Vendar delovni kolektiv ni malo dušen. Vztrajno neguje in vzdržuje obrabljene strojne naprave, da bi bilo mogoče delati z njimi, dokler ne bo podjetje došlo novih strojev. To seveda terja velike napore, ki jih kolektiv premaga le ob sodelovanju vseh svojih članov.

Medtem ko je proizvodnja nekaj časa zastajala, je začela v začetku leta 1958 naraščati in je bila v zadnjih dveh letih dvakrat večja kakor poprej. Ta uspeh je toliko lepši, ker je bil dosežen brez investicij in celo ob zmanjšanem številu delovnih moči (za 5 %). Napredek podjetja je predvsem posledica izkoriščanja skritih notranjih rezerv. Zboljšana organizacija dela in bolj spodbudno nagrajevanje sta vplivala, da se je povečala odnosnost podjetja.

Podjetje je hkrati raziskovalo nova tržna območja. Izdelki »Minerala« so se uspešno uveljavili ob konkurenci drugih podjetij. Podjetje si je pridobilo številne odjemalce tudi v drugih ljudskih republikah. Mineralove plošče (»terazzo«) in dekorativne marmore uporabljajo čedalje bolj tudi tam, kjer je že moč-

no razvita krajevna industrija te vrste. To je vsekakor dokaz, da so izdelki »Minerala« kakovostni.

Med novimi vrstami izdelkov izdelujejo tudi azbestne ploščice za tlakovanje. Zaradi dobrih lastnosti — trdnosti, majhne obrabe, lepe zunanosti, cenovitosti in ker so razmeroma ploščice tople, čedalje bolj izpodrivajo deske, tako da je mogoče prihraniti precej dragega lesa. Po-

vpraševanje po azbestnih ploščicah je tako naraslo, da podjetje ne more več ustreči povpraševalcem. Upa pa s pravkar postavljeno novo stiskalnico tako povečati izdelavo, da bo mogoče že letos kar najbolj ustreči vsem kupcem.

Podjetje pripravlja investicijski program. Po njem bi se naj proizvodnja povečala od sedanjih vrednosti izdelkov 208 milijonov na pri-

bližno 600 milijonov dinarjev. Treba bo predvsem preurediti dosedanje obrate. Sedanje zgradbe niso pravilno in zadostno izkoriščene, delajo še zmeraj obrtniško. Zato bodo skoraj vse investicije vložili v sodobne strojne naprave, da bo mogoče delati na industrijski način in da se bodo zmanjšali izdelovalni stroški. Novih tovarniških zgradb bodo gradili le malo, kolikor bo to potrebno za izdelovanje novih vrst izdelkov. V investicijskem programu bodo tudi upoštevali načrtno izdelavo marmornih izdelkov za potrebe vse države. Po analizi jugoslovanskih podjetij za predelavo marmorja je nujno potrebno prenoviti to stroko. Po republikah bodo ustanovili »bazenska središča za predelavo marmorja«, ki bodo dajala izdelke za domači in zunanji trg. Mineral ima vse pogoje, da postane nosilec bazenske predelave marmorja v Sloveniji in se na to svojo nalogo v bližnji prihodnosti še bolj pripravlja. Po jugoslovanskih vrstah marmorja je zaradi njihove lepote na svetovnem trgu veliko povpraševanje. Po dosedanjih izkušnjah pa je Mineral eno redkih jugoslovanskih podjetij, ki je s kakovostjo svojih končnih izdelkov ugodilo zahtevnim kupcem v tujino. Ugled, ki si ga je Mineral pridobil s svojim sicer skromnim izvozom, upravičuje pričakovanja, da bo izvoz mogoče povečati.

Izdelki »Minerala« so zelo različni

AVTOKLEPARSKA DELAVNICA

zaključni račun podjetja

Ljubljana, Zaloška cesta 113

Bilanca na dan 31. decembra 1959

v 000 din		v 000 din	
Aktiva		Pasiva	
A — Osnovna sredstva		A — Viri osnovnih sredstev	
1. Osnovna sredstva	—	1. Sklad osnovnih sredstev	—
2. Denarna sredstva osn. sred.	—	2. Drugi viri osnovnih sredstev	—
B — Sredstva skupne porabe		B — Viri sredstev skupne porabe	
3. Sredstva skupne porabe	—	3. Sklad skupne porabe	—
4. Denar. sred. skupne porabe	—	4. Drugi viri sredstev skupne porabe	—
C — Obratna sredstva		C — Viri obratnih sredstev	
5. Skupna obratna sredstva	—	5. Sklad obratnih sredstev	—
D — Izločena sredstva		6. Drugi viri obratnih sredstev	401
6. Den. sred. rez. sklada in drugih skladov	—	D — Viri izločenih sredstev	
7. Denarna sredstva nerazporejenih sredstev	—	7. Rezervni sklad	—
E — Sredstva v obračunu in druga aktiva		8. Nerazporejena sredstva	243
8. Kupci in druge terjatve	515	E — Viri sredstev v obračunu in druga pasiva	
9. Druga aktiva	2.029	9. Kratkoročni krediti	—
		10. Dobavitelji in druge obvez.	1.745
		11. Druga pasiva	155
Skupaj	2.544	Skupaj	2.544

Delavnica je bila ustanovljena 1. septembra 1959 in je dana delavcem v kolektivno upravljanje.

Tovarna
trikotaznega
perila

letenina

LJUBLJANA, Zaloška cesta 14

- Vam nudi vse vrste trikotaznega perila in svile, sintetike, volne in bombaža
- Prepričajte se o kvaliteti naših izdelkov in zadovoljni boste